

LOHJAN KAUPUNKI

RAKENNUSINVENTOINTI

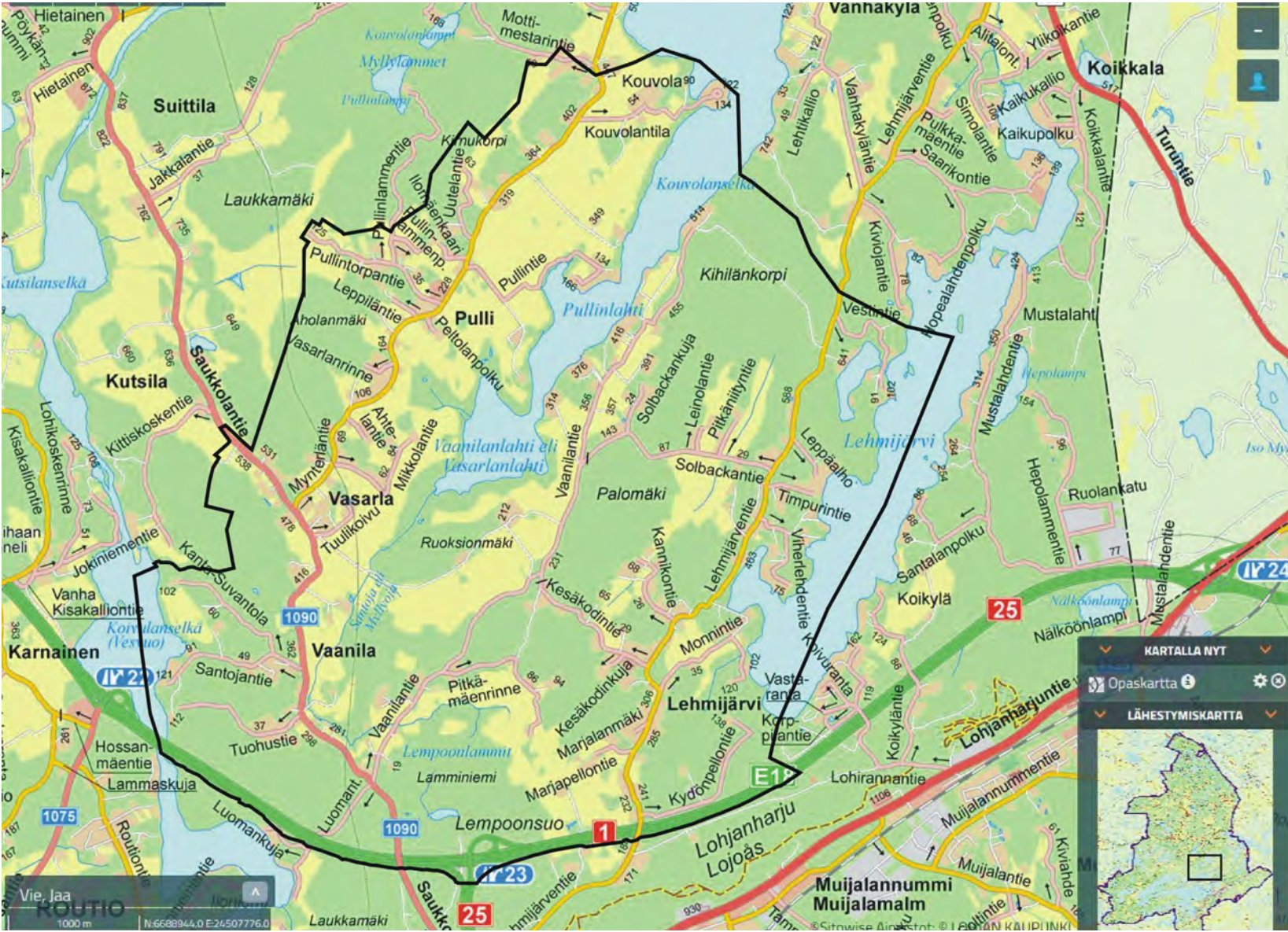
Y5 LEHMIJÄRVI-PULLI OSAYLEISKAAVA

LUONNOS 7.12.2018

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson

Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

Inventointialue sijoittuu Lohjan kaupunkitaajaman pohjoispuolelle ja on kooltaan noin 25 km². Alue rajautuu etelässä E18-tiehen, idässä Lehmijärveen ja lännessä Koivulanselkään sekä Kutsilan kylään. Alueen päätieverkon muodostavat Saukkolantie (tie 1090) sekä Lehmijärventie ja Mynterlänntie. Alueeseen sisältyy alueita Vaanilan, Laakspohjan, Vanhakylän, Koikkalan, Vasarlan, Pullin, Kouvolan ja Lehmijärven historiallisista maarekisterikylistä.

Ote Lohjan kaupungin opaskartasta (<http://karttapalvelu.lohja.fi/>)

Johdanto

Rakennusinventointi on laadittu Lehmijärven ja Pullin kyläalueita koskevana osayleiskaavatyöhön liittyvänä selvityksenä kesän ja syksyn 2018 aikana.

Inventoinnin tarkoituksena on ollut tunnistaa maankäytön suunnittelussa huomioon otettavat arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä määritellä näille suojeluperusteet. Selvitys ei ole suojeluluettelo, vaan sen tavoitteena on ollut kartoittaa alueen kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennuskanta ja alueet, sekä analysoida niiden ominaispiirteitä ja kulttuurihistoriallista arvoa. Yleiskaavassa ratkaistaan, miten selvityksessä esiin tuodut kulttuuriympäristön arvot otetaan huomioon.

Inventointi on lähtökohtaisesti rajattu koskemaan ennen vuotta 1980 rakennettuja kulttuuriympäristön kannalta merkittäviä kohteita. Kaikki ennen vuotta 1970 rakennetut kohteet on pyritty paikantamaan ja tarkistamaan maastossa. Vuosina 1970 - 1980 valmistuneet tai sitä myöhemmät kulttuuriympäristön kannalta arvokkaat kohteet on pyritty tunnistamaan maastotyön yhteydessä tai lähtötietojen pohjalta. Kohteet on tarkistettu maastoinventointien yhteydessä ja yleiskaavassa huomioon otettavista tai suojeltavista kulttuuriympäristön kohteista on laadittu inventointikortit. Myös inventoinnin alkuvaiheessa tunnistetuista potentiaalisista suojelukohteista tai maiseman tai kulttuuriympäristön kannalta merkittävistä kohteista, joita ei ole lopullisessa arvotuksessa ole esitetty suojeltavaksi, on laadittu inventointikortit. Inventointitiedot on lisäksi viety paikkatietomuotoon.

Lähtöaineistona on käytetty alueelle aiemmin tehtyjä inventointeja ja selvityksiä, joita on täydennetty tämän työn yhteydessä tehdyillä maastoinventoinneilla. Lisäksi uusien kohteiden paikantamiseksi ja muutosten arvioimiseksi on hyödynnetty eri-ikäistä kartta-aineistoa sekä vanhoja alueesta kertovia valokuvia. Nykytilanteen kartoittamiseksi ja kohteiden paikantamiseksi on käytetty peruskartta-aineistoa, kiinteistörekisterin aineistoa sekä orto- ja viistoilmakuvia.

Tähän inventoinnin osaraporttiin on koottu ensisijassa karttamuotoista yleistietoa alueen historiasta ja nykytilasta. Raportissa kuvaillaan inventoinnin menetelmiä sekä kohteiden valinnan ja arvotuksen perusteita. Inventointikartalla on esitetty inventoidut ja alustavasti arvotetut kohteet. Myöhemmin koottavaa raporttia täydennetään kuvauksilla alueen asutushistoriasta, rakennustypologiasta ja rakennetusta kulttuuriympäristön ominaispiirteistä. Lisäksi Raportin esitetään suositukset kaavatyön suojelumääräyksiä varten.

Inventoinnin yhteydessä on täydennetty aiemmissa inventoinneissa paikannettujen kohteiden tietoja ja päivitetty tietoja kohteiden nykytilasta. Tietoja on täydennetty erityisesti aiemmissa inventoinneissa vähemmälle huomiolle jääneistä alueen vanhojen maatilojen talous- ja sivurakennuksista. Yksittäisenä erityisenä kohteena on Vaanilan entisen sanatorion ja kesäkodin alueen historiaa pyritty selvittämään aiempaa laajemmin. Uusiina kohteina selvitys tuo esiin yksittäisiä alueella säilyneitä vanhoja torppia sekä 1900-luvun alun palstatilojen asuinrakennuksia ja huviloita. Määrällisesti merkittävän ja alueen maisemaa vahvasti leimaavan uuden ryhmän muodostaa jälleenrakennuskauden asutustilat.

Tämän selvityksen tilaajana on Lohjan kaupunki. Työn yhteyshenkilönä on toiminut yleiskaavasuunnittelija Teija Liuska- Eloranta. Selvityksen laatimisesta on pääkonsulttina vastannut Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson/ arkkitehti Kristina Karlsson ja alikonsulttina Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy/arkkitehti Mona Schalin.

Inventointityö, rajaus ja menetit

Inventoinnin tarkoitus

Inventoinnin tarkoituksena on ollut tunnistaa maankäytön suunnittelussa huomioon otettavat arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sekä määritellä näille suojeluperusteet. Selvitys ei ole suojeluluettelo, vaan sen tavoitteena on ollut kartoittaa alueen kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennuskanta ja alueet, sekä analysoida niiden ominaispiirteitä ja kulttuurihistoriallista arvoa. Yleiskaavassa ratkaistaan, miten selvityksessä esiin tuodut kulttuuriympäristön arvot otetaan huomioon.

Tiedotus

Inventointityöstä on tiedotettu kunnan verkkosivuilla. Inventoitavien kohteiden suuresta lukumäärästä johtuen ei inventointiajankohdista ole ollut mahdollista sopia etukäteen jokaisen maanomistajan kanssa. Inventointien yhteydessä tavoitetuille maanomistajille jaettiin inventointia koskeva tiedote.

Inventoitavien kohteiden valinta

Inventoitavien uusien kohteiden tunnistamiseksi on alueen kiinteistönmuodostusta ja rakentamista tarkasteltu eri-ikäisten karttojen sekä kiinteistörekisterin antamien rakennusvuositietojen tietojen avulla. Kaikki ennen vuotta 1970 rakennetut kohteet on pyritty paikantamaan ja tarkistamaan maastossa. Myöhemmin valmistuneet kulttuuriympäristön kannalta arvokkaat kohteet on pyritty tunnistamaan maastotyön yhteydessä tai lähtötietojen pohjalta.

Maastoinventoinnit

Uudet potentiaaliset kohteet sekä aiemmissa inventoinneissa paikannetut kohteet on tarkistettu maastoinventointien yhteydessä. Inventointi tehtiin kesän ja loppuvuoden 2018 aikana. Maastotyössä kohteet inventoitiin valokuvaamalla ja kirjaamalla havaintoja ympäristöstä, rakennuksista ja niiden merkittävistä yksityiskohdista. Maastoinventointien yhteydessä tehdyt satunnaiset asukashaastattelut ovat tuoneet selvitykseen arvokasta lisätietoa rakennuksista sekä asutus- ja tilahistoriasta.

Inventointityö ei ole ainoastaan arvokkaiden ja suojeltavien kohteiden kartoittamista, vaan työn yhteydessä on myös pyritty paikantamaan ja inventoimaan silmämääräisesti huonokuntoisia häviämässä olevia rakennuksia ja sitä kautta keräämään mahdollisimman kattavaa tietoa alueen vanhasta rakennuskannasta. Rakennusten teknistä kuntoa ei ole arvioitu tämän inventoinnin yhteydessä, vaan se tehdään tarvittaessa kiinteistönomistajien myöhemmin teettämässä kuntotutkimuksissa.

Inventoinnin ulkopuolelle jätetyt kohteet

Vuoden 1990 jälkeen toteutetut kohteet on kokonaan rajattu inventoinnin ulkopuolelle. Säilyneet vanhemmat kohteet, joiden suojeluarvo on muutosten myötä merkittävästi heikentynyt tai kokonaan hävinnyt, on jätetty inventoinnin ulkopuolelle. Rakennushistoriallisesti arvokkaat muutetut kohteet, joiden arvon palauttaminen on nähty mahdolliseksi myöhemmissä korjauksissa, on kuitenkin sisällytetty inventointiin.

Inventoinnin johtopäätökset ja raportointi

Selvityksen perusteella kulttuurihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti tai maisemallisesti arvokkaiksi luokitelluista kohteista on laadittu inventointikortit. Myös inventoinnin alkuvaiheen potentiaalisista suojelukohteista, joita ei kuitenkaan ole lopullisessa arvotuksessa esitetty suojeltavaksi, on laadittu inventointikortit. Maatilojen talousrakennukset sekä pihapiirien sivu- ja talousrakennukset on inventoitu asuinrakennusten yhteydessä osana näiden muodostamaa kokonaisuutta.

Inventointikortteihin on kirjattu kohteen perus- ja paikannustiedot, lyhyt historiankuvaus, kohdekuvaus sekä lähdetiedot. Rakennusvuodet ja merkittävät muutosvuodet on kirjattu silloin, kun ne ovat olleet tiedossa. Tutkimalla rakennusten rakennusosia ja eri aikakausille ominaisia julkisivuaiheita, vuoraustyyppejä, perustamistapaa ja yksityiskohtia, on yleisellä tasolla arvioitu alkuperäisen tai myöhemmän korjausajankohdan ilmeen säilymistä. Tarkempaa rakennusosakohtaista säilyneisyysarviota tai sisätilojen selvitystä ei ole sisällytetty työhön.

Jokaiseen kohteeseen on liitetty 2-5 maastoinventoinnin yhteydessä otettua valokuvaa. Kortteihin on liitetty myös historiallista valokuva-aineistoa silloin kun sitä on ollut käytettävissä. Kohteiden suojeluperusteet on kuvattu erikseen lyhyesti, ja kohteet on arvotettu kolmeen pääluokkaan.

Paikkatieto

Inventointitiedot paikannuskoordinaatteineen on koottu Excel- muotoon, jolloin koko inventointiaineisto on myöhemmin mahdollista viedä paikkatietoon. Rakennus- ja aluekohteet on lisäksi merkitty erilliselle dwg-muotoiselle inventointikartalle.

Selvityksen raporttiosuus

Inventointi kootaan työn seuraavassa vaiheessa raporttimuotoon. Raportin alkuosa sisältää kuvauksen työn tavoitteista ja inventoinnin menetelmistä sekä koosteen aluetta koskevista aiemmista suojelupäätöksistä, selvityksistä ja inventoinneista. Toinen osa sisältää lyhyen tiivistelmän alueen asutushistoriasta ja kylärakenteen muutosvaiheista, sekä kulttuuriympäristön merkittävistä kohteista ja rakennustypologiasta. Kolmas osa sisältää kuvauksen rakennetun kulttuuriympäristön nykytilanteesta ja ominaispiirteistä. Raportin lopussa esitetään suojelusolosuhteet kaavoitusta varten.

Käytetyt keskeiset lähteet

Selvityksen lähtöaineistona on käytetty alueella aiemmin tehtyjä inventointeja ja selvityksiä, joita on täydennetty tämän työn yhteydessä tehdyllä maastoinventoinnilla ja niiden yhteydessä tehdyillä satunnaisilla haastatteluilla sekä arkistoselvityksillä.

Työssä on hyödynnetty vanhaa eri-ikäistä kartta-aineistoa, kiinteistörekisterin tietoja sekä vanhoja alueelta löytyviä valokuvia. Potentiaalisten säilyneiden kohteiden paikantamiseksi on käytetty mm. 1800-luvun pitäjänkartta- senaatin kartta-aineistoa, maanmittaushallituksen laatimaa 1930-luvun pitäjänkartta-aineistoa, lohkomiskarttoja ja -asiakirjoja, sekä 1950–1970 -luvun peruskartta- ja -aineistoa.

Maastossa tehdyt havainnot ja analyysit sekä haastattelut muodostavat yhdessä aiempien inventointien kanssa selvityksen keskeisen aineiston. Arkistoselvitysten osuus on rajattu välttämättömään eikä esim. suunnittelijatietoja tai yksityiskohtaista tilahistoriaa ole kattavasti selvitetty.

Kirjallisina lähteinä on käytetty mm. alueen historiaa käsitteleviä teoksia, yksittäisiä kohteita koskevia historiikkeja, lehtiartikkeleita jne. Tietoa ja valokuvia alueen maataloista on kerätty mm. Suomen maatilat kirjasta vuodelta 1931, Suuresta maatilakirjasta vuodelta 1967 sekä Lohjan museolta ja Museovirastosta.

AIKAISEMMAT INVENTOINNIT, SELVITYKSET JA SUOJELUKOhteet

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Maisema-aluetyöryhmän mietintö 1992)

Alueelle ei ole inventointien mukaisia valtakunnallisesti merkittäviä kohteita.

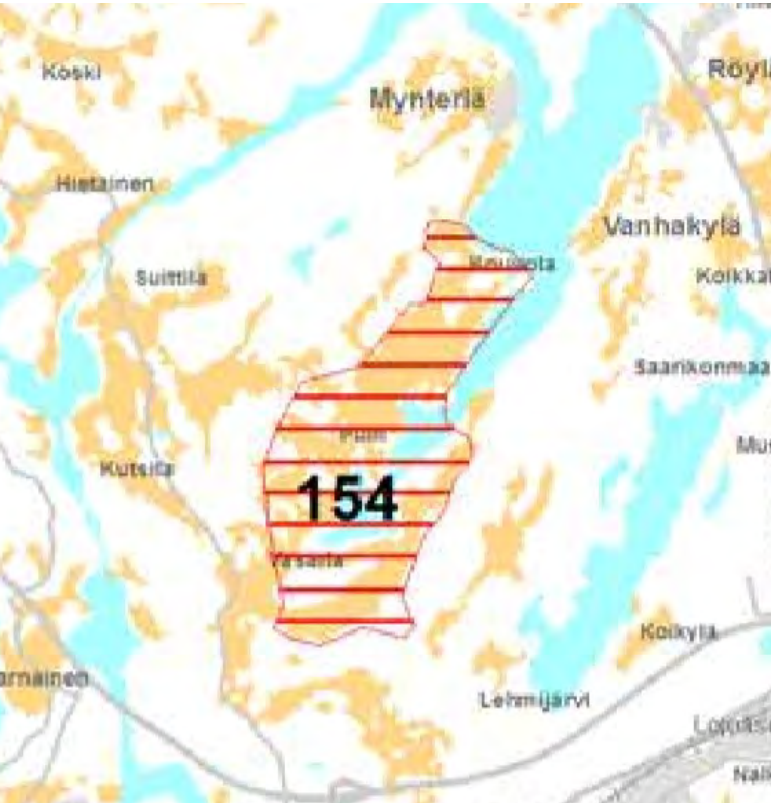
Vaanilan kartanomiljö ja sanatorio sisältyivät aiempaan vuoden 1993 valtakunnallisesti merkittävien kulttuurihistoriallisten ympäristöjen luetteloon.

Maakunnallisesti merkittävät kulttuurimaisemat ja rakennetun ympäristön kohteet

Vaanilan kartanomiljö ja Pulli - Kouvola on maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö. Rajaus perustuu vuonna 2012 valmistuneeseen ja vuonna 2016 päivitettyyn Uudenmaan kulttuuriympäristöselvitykseen. Selvitys on koottu julkaisuksi ”Missä maat on mainioimmat - Uudenmaan kulttuuriympäristöt”.

154 Vaanilan kartanomiljö ja Pulli - Kouvola

Vaanilan ja Pullin edustavat peltomaisemat avautuvat Vaanilan kartanolta pohjoiseen Hiidenveden Vaanilanlahden molemmin puolin. alueeseen kuuluvat Vaanilan, Pullin ja Kouvolan entiset ratsutilat, joista ensimmäisten omistajat tiedetään jo 1540-luvulta. Edustavimman kokonaisuuden muodostaa Vaanilan kartano, jonka päärakennus on osittain todennäköisesti 1600-luvulta, vaikka nykyinen ulkoasu onkin 1900-luvun alkupuolelta. Samaa nuorempaa aikakautta edustavat kartanon puisto ja suurin osa talousrakennuksista. Vaanilan kartanon läheisyyteen harjulle rakennettiin 1890-luvulla sanatorio, joka oli aikanaan hyvin suosittu kylpy- ja hoitolaitos. Sen rakennuksista vain pari on säilynyt.

Kuva ja selostus Missä maat ovat mainioimmat. Uudenmaan liitto 2016)

Kulttuuriympäristöt aiemmissa maakuntakaavoissa

Uusimmissa maakuntakaavoissa on maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen valintakriteerejä muutettu ja useita kohteita on jätetty pois. Aikaisemmat inventoinnit ja niissä määritellyt kulttuuriympäristöt toimivat siksi tärkeänä pohja-aineistona yleiskaavatasolla paikallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä’ määriteltäessä.

8.11.2006 päivätyn maakuntakaavan liitekartalla oli kohdealueelta esitetty seuraavat kohteet

37. Vaanilan kartanomiljö ja sanatorio

38. Lehmijärven Seppä ja Monnin virkatalo

39. Pulli-Kouvola kulttuurimaisema

39.1 Kouvola

Rajaukset perustuvat Uudenmaan liiton täydennysselvitykseen, joka vuonna 2005 valmistui luonnoksena ”Uudenmaan kulttuuriympäristöt” -Selvitys Uudenmaan rakennetusta kulttuuriympäristöstä. Työn laatimisesta vastasi tutkija Lauri Putkonen. Tärkeänä pohja-aineistona tälle selvitykselle toimi aiempi Mikko Härön laatima, vuonna 1993 julkaistu Läntisen Uudenmaan rakennusten ja maiseman kulttuurihistoriallinen inventointi.

Asemakaavoissa suojellut kohteet

ei ole

Kohteet jotka on suojeltu rakennussuojelulailla tai lailla rakennusperinnön suojelemisesta

ei ole

Paikalliset inventoinnit

Koko Lohjan kaupunkia koskeva aiempi inventointi on vuonna 2007 julkaistu raporttina: Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo. Inventointityön laatijoina oli Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus ja Lohjan Museo. Inventointiin sisältyy seuraavat maarekisterikyltien mukaan jaotellut kohteet alueelta:

Kouvola

99. Kouvola

Lehmijärvi

136. Monni

137. Seppä

Pulli

180. Pulli

181. Pullin kansakoulu

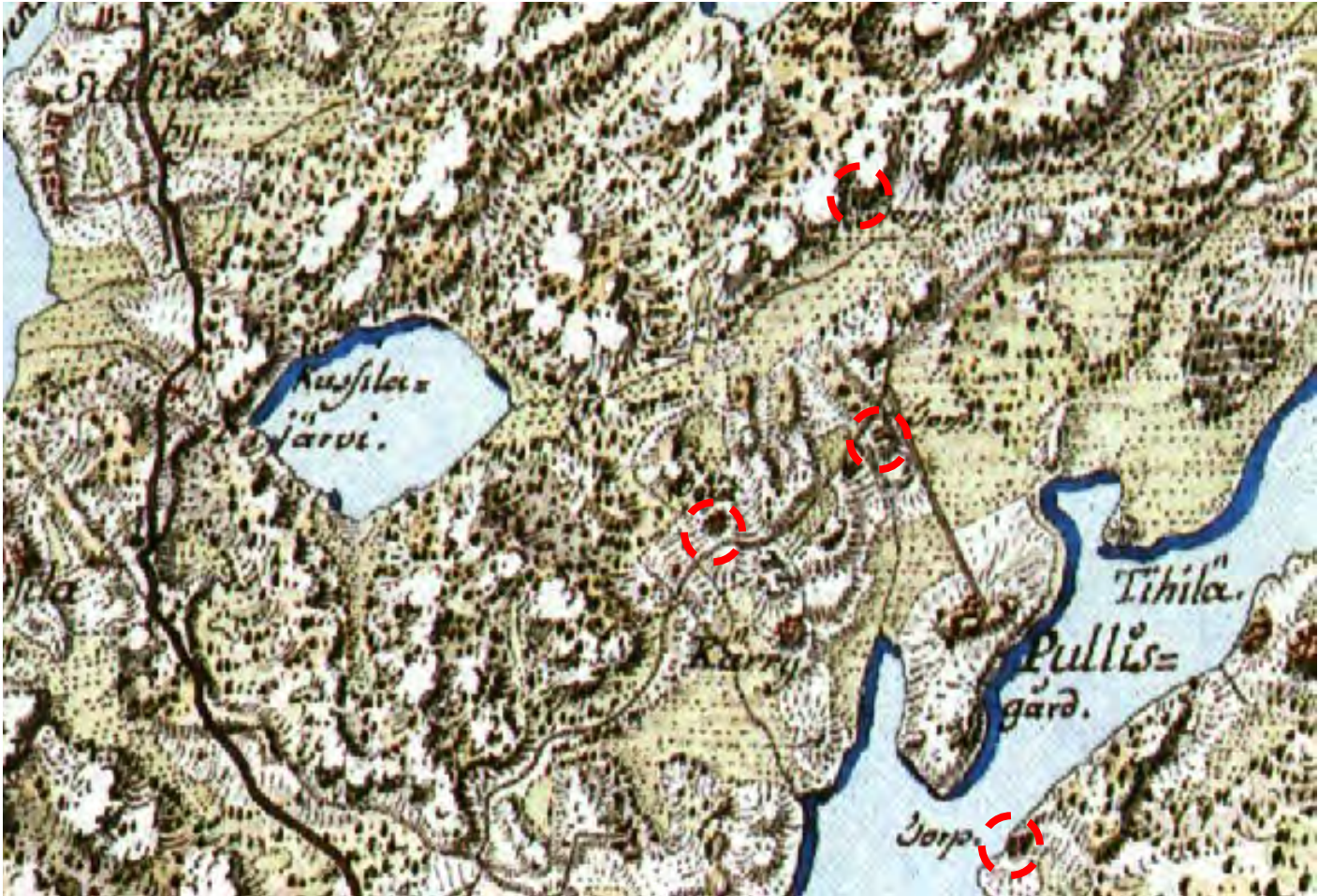
Vaani

195. Tiki

196. Vaanilan kartano

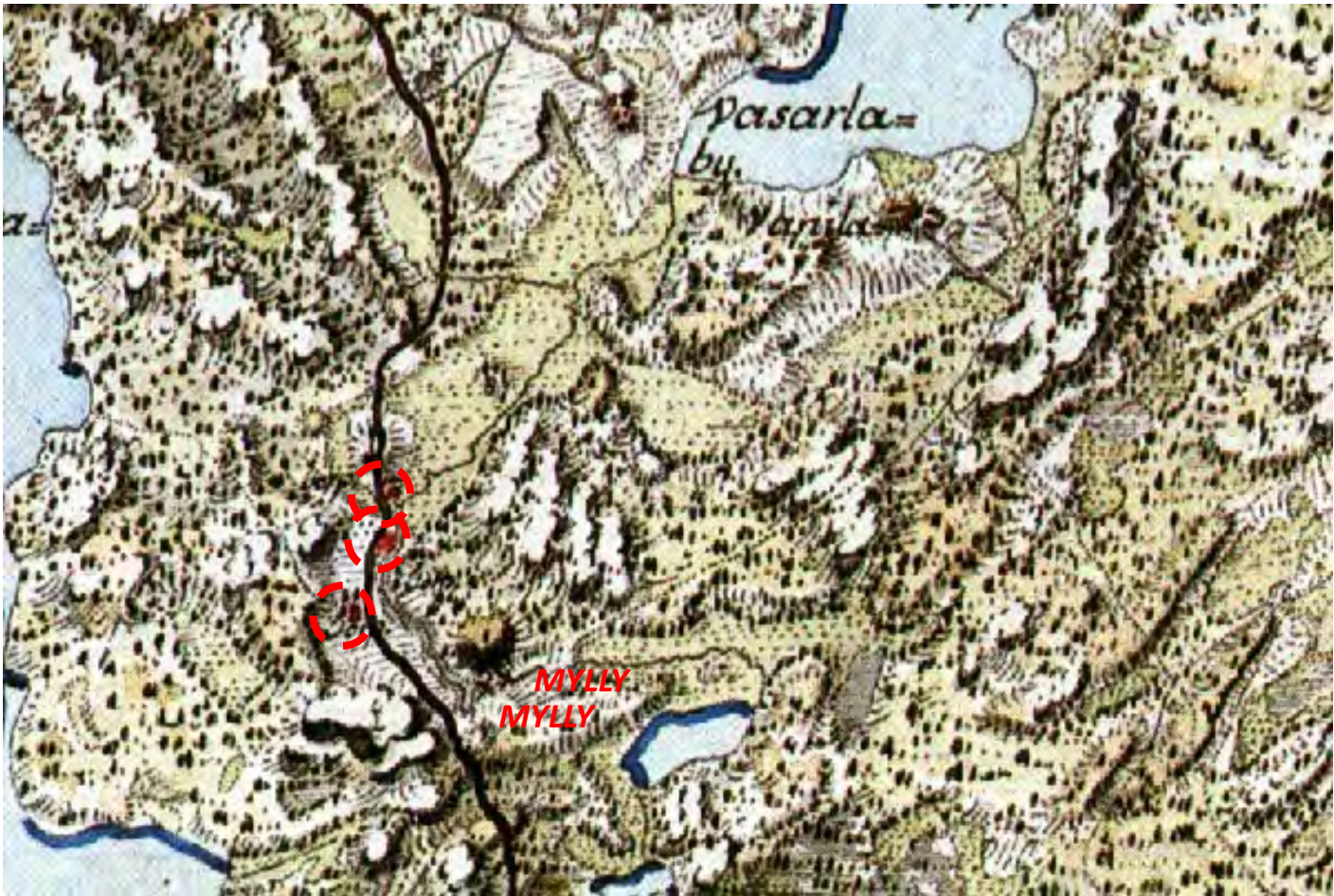
197. Vaanilan sanatorio

1783

Pulli ja Kärri

Ote kuninkaan kartastosta vuodelta 1783. Kartan luoteiskulmassa näkyy Hiidenvedestä Lohjanjärveen laskevaa vesireittiä, nykyinen Koivulanselkä. Kuvan oikealla reunalla on Hiidenveden eteläisin lahti, Vaanilan- eli Vasarlanlahti. Kartan vasemmassa reunassa kulkee Lohjan kirkolta Nummelle johtava maantie, nykyinen Saukkolantie. Keskellä karttaa on Pullin kylä, jonka suurimman tilan Pullin ratsutilan (Pullis=gård) rakennukset sijaitsevat kumpareella Vaanilanlahteen pistävällä niemellä. Pullin tilaan kaksi vuotta aiemmin liitetyn Kärriin (Kärri) tilan rakennukset on merkitty hieman Pullin tilakeskuksesta länteen. Kahden tilan lisäksi Pullin kylään on merkitty kolme torppaa (Torp, punainen ympyrä). Kartan eteläreunassa näkyy Vasarlan kylän rakennuksia ja Vaanilanlahden vastarannalla Kihilän (Tihilä) tilan rakennuksia, sekä niiden eteläpuolella yksi Vaanilan kartanon torpista (Torp).

Vasarla ja Vaanila

Ote kuninkaan kartastosta vuodelta 1783. Kartan länsireunassa näkyy Hiidenvedestä Lohjanjärveen johtava vesireitti, nykyinen Koivulanselkä. Siitä hieman itään sijaitsee Lohjan kirkolta Nummelle johtava maantie, nykyinen Saukkolantie. Tien varrella on muutamia Laakspohjan kartanolle kuuluvia torppia (Torp, punainen ympyrä), kuten Santoja. Pohjoisessa näkyy Vaanilan- eli Vasarlanlahden pohjukka. Vasarlan kylä (Vasarla=by) kolmine tiloineen - Airikki eli Hammarlund, Näppinen ja Seppä - sijaitsee lahden luoteispuolella. Lahdenpohjukan eteläpuolella mäenkumpareella sijaitsee Vaanilan kartano, jota isännöi kirkkoväärti Jacob Forsman. Kartan keskiosaa hallitsee hiekkainen harjanne, jonka yli johtaa kärrytie Vaanilan kartanosta Lohjan ja Nummen väliselle maantielle. Etelälaidassa sijaitsevasta, myöhemmin hävinneestä Lempoonlammesta laskevaan puroon on merkitty kaksi myllyä heti Vaanilantien länsipuoleiseen notkelmaan.

1783

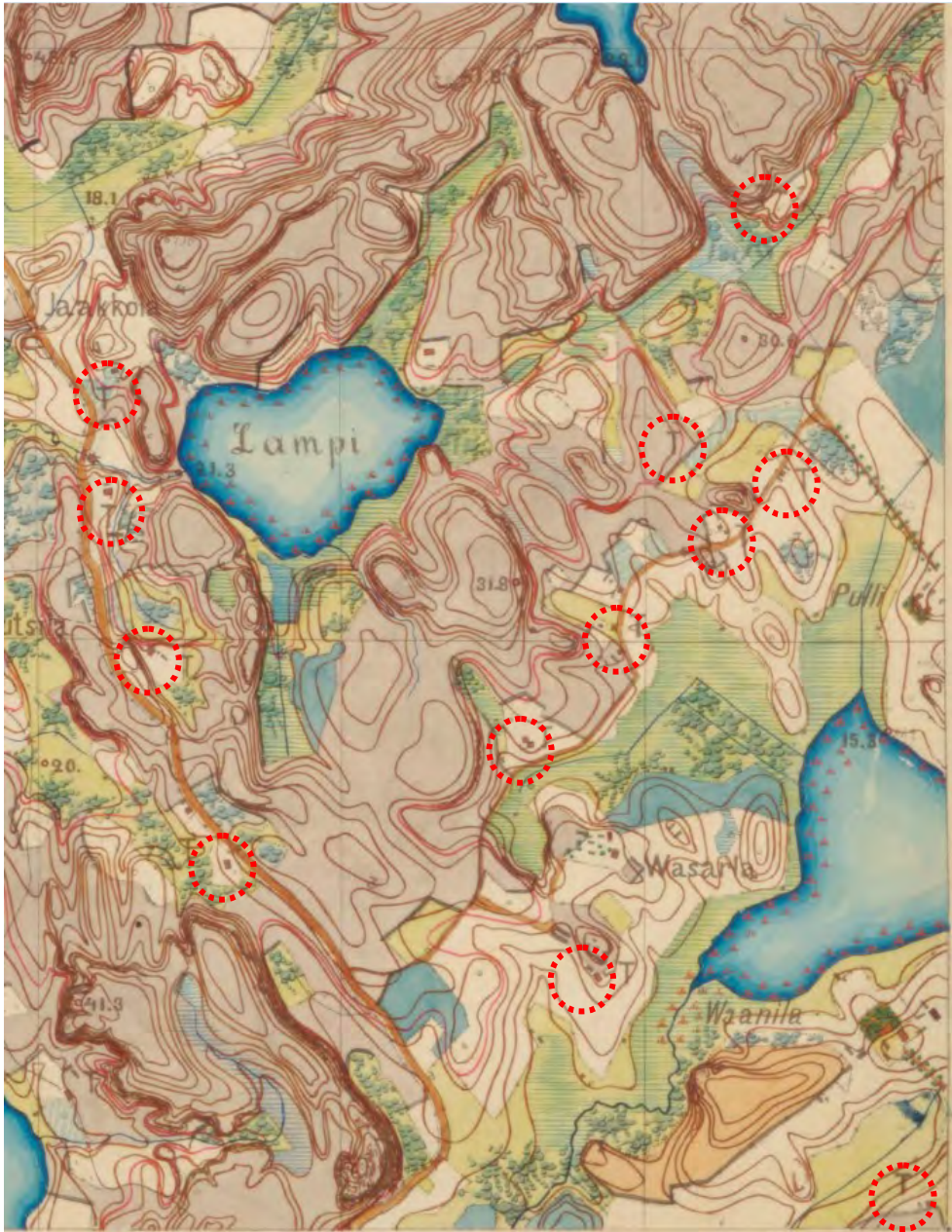
Kouvola

Ote kuninkaan kartastosta vuodelta 1783. Kartan luoteisosassa on Hii-denveden eteläisimmän lahden Vaanilan- eli Vasarlanlahden suuosaa. Sen länsirannalla näkyy juuri ja juuri Kouvolan ratsutilan (*Kåfvola*) ra-kennusryhmä, jota isännöi pitäjänräättäli Abram Åström. Miltei sitä vastapäätä lahden itärannalla sijaitsee tämän inventoinnin ulkopuolel-le jäävä Vanhakylän ratsutila (*Vanakylä=Rusthåll*).

Lehmijärvi

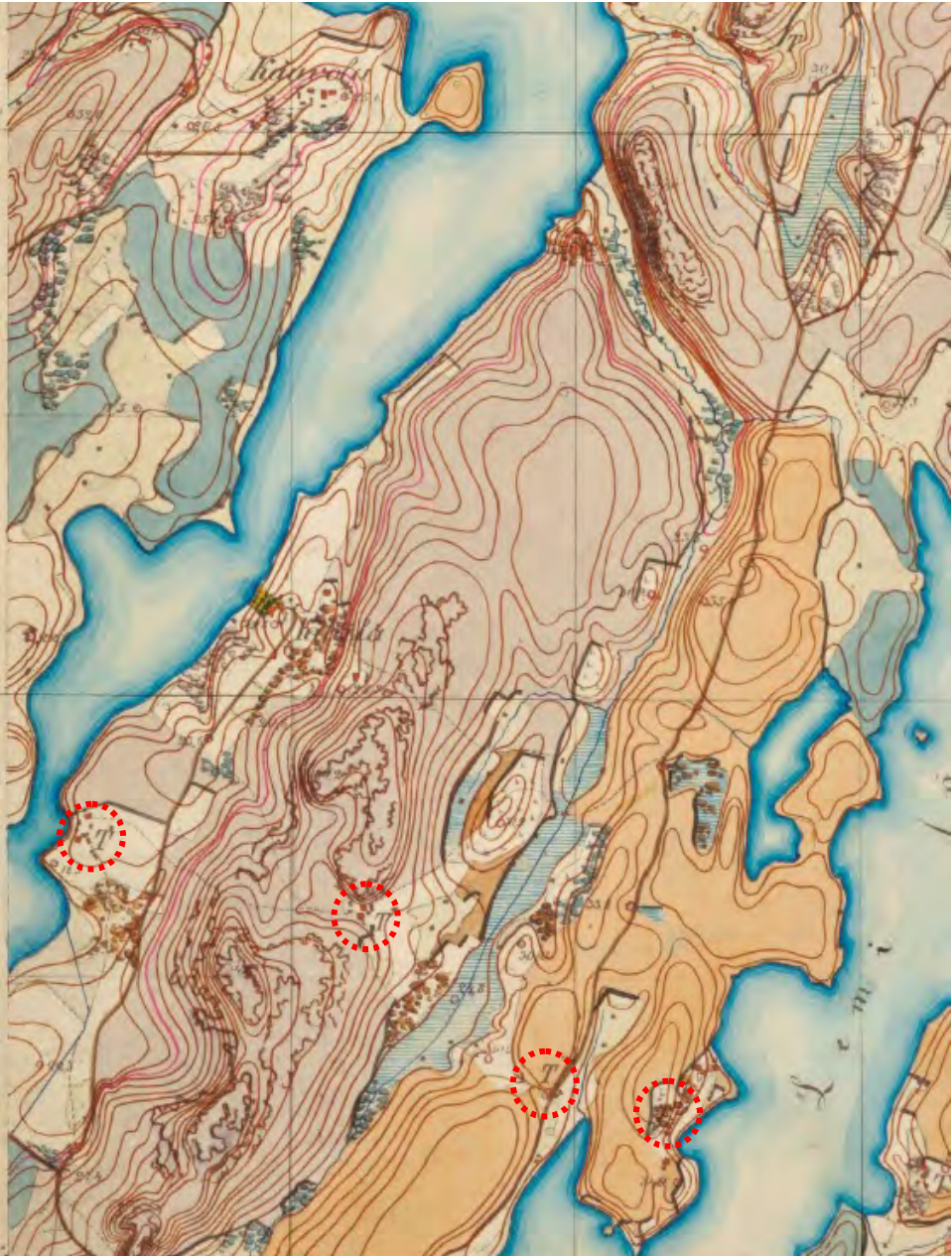
Ote kuninkaan kartastosta vuodelta 1783. Lehmijärven eteläpäässä järveen pistävällä niemekkeellä on samannimisen kylän (Lähmäjärvi by) kaksi tilaa Seppä ja Monni. Monni on Lohjan komppanian kersantin virkatalo. Kylän pohjoispuolella olevan pienen lahden vastarannalle on merkitty kaksi torppaa (Torp), joista läntisempi - Lahdenpohja - kuuluu Vaanilan kartanolle. Lehmijärven kylän ja kartan eteläosassa olevan Lohjanharjun välinen alue on metsäistä, soista ja asumatonta erämaa-ta. Harjun kaakkoispuoleisella rinteellä on Lohjalta Vihtiin ja edelleen Hämeenlinnaan johtava maantie.

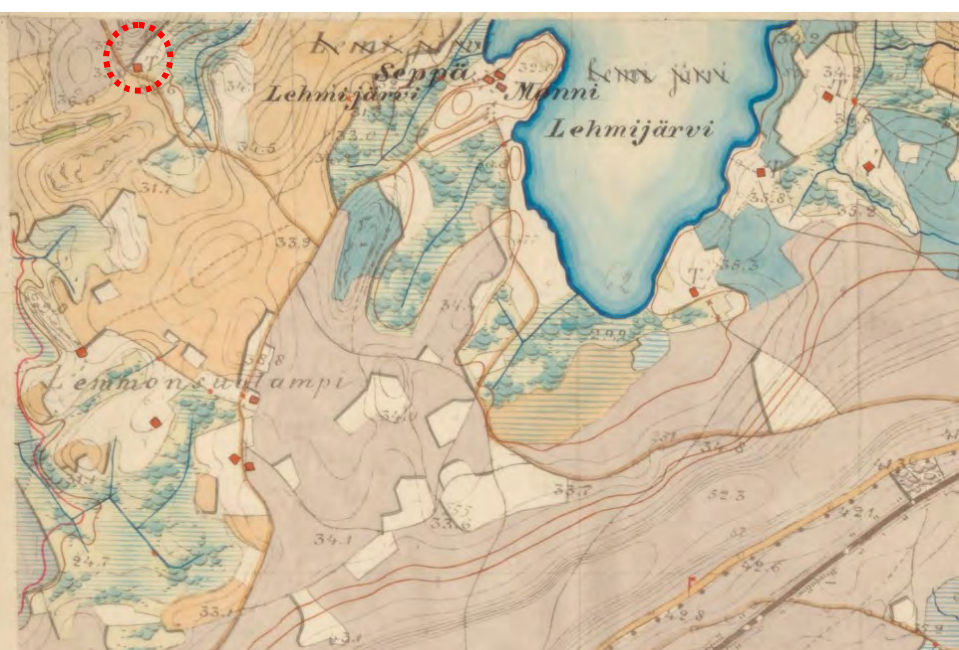
Ote senaatinkartastosta; Nummi VIII 25 vuodelta 1872 (Kansalliskirjasto). Kartalla näkyy oikeassa alakulmassa Waanilan tilakeskus rakennuksineen. Tilalle johtaa kaakosta edelleen säilynyt puukujanne. Puutarha sijoittuu päärakennuksen luoteispuolelle järvelle viettävään rinteseen. Vastapäätä Vaanilanlahtea on Wasarlan tila ja sen eteläpuolella torppa. Lahden pohjoispuolisella mäellä sijaitsevalle Pullin tilalle johtaa puukujanne. Mynterlöntien ja Saukkolantien varressa on useita torppia.

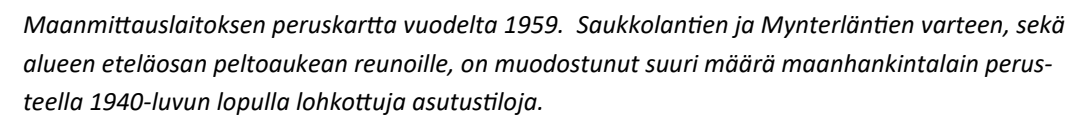
Ote senaatinkartastosta; Lohja VII25 vuodelta 1872 (Kansalliskirjasto). Vaanilaan johtavan tien varressa on useita torppia, mm Rågholmin ja Sillanpään torpat ja näiden vieressä Santojan joessa mylly. Joen länsipuolella ovat mm. Laakspohjan kartan kuuluneet Santalan ja Saukkolan torpat.

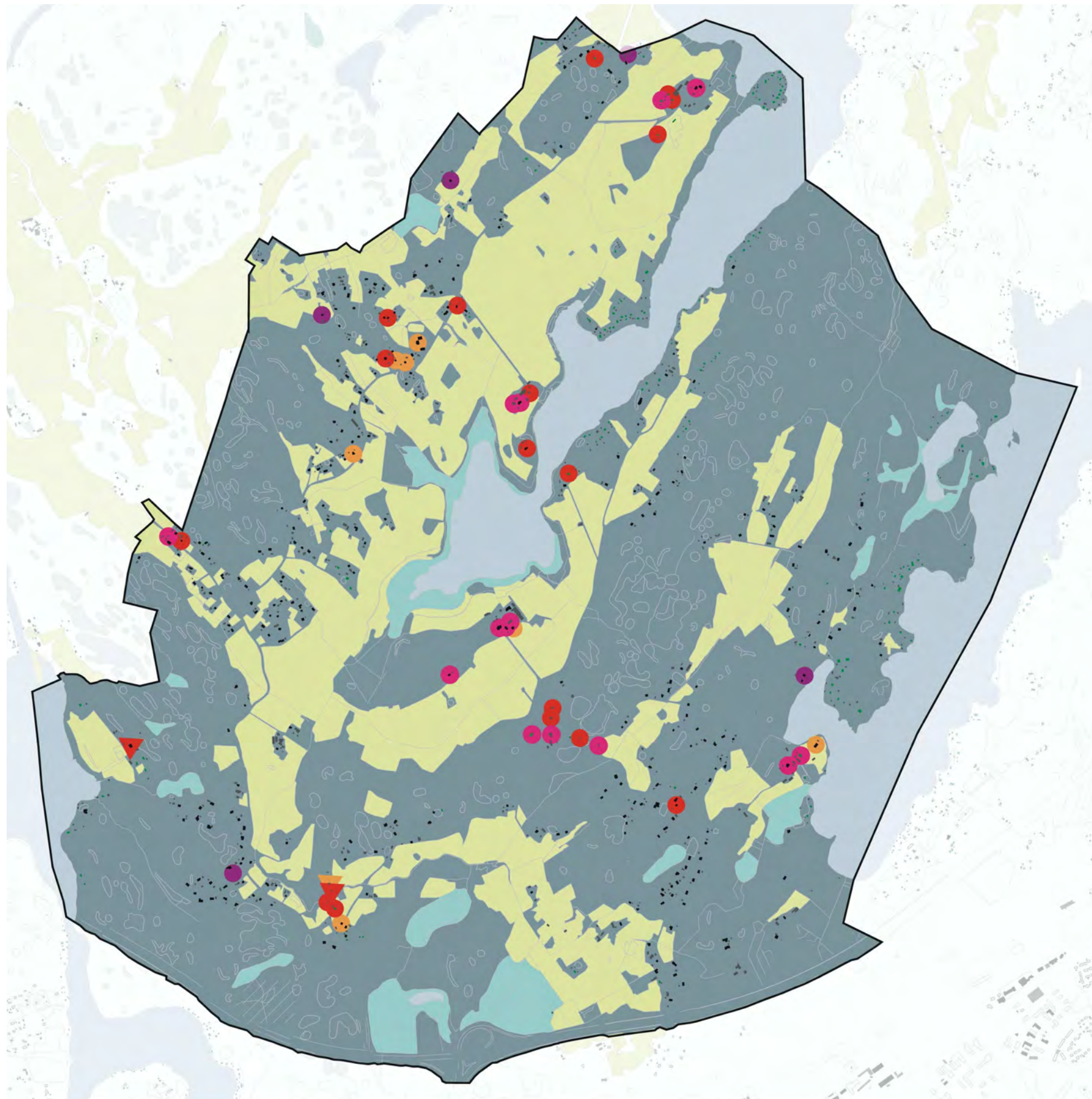

Ote senaatinkartastosta; Vihti VIII26 vuodelta 1872 (Kansalliskirjasto). Kartan vasemmassa yläkulmassa näkyy Kouvolan tila. Lahden itärannalla hiekan etelämpänä on Kihilä johon liittyy puutarha. Edelleen siitä etelään Haudansalmen itärannalla on torppa. Torppia on lisäksi merkitty nykyisen Lehmijärventien ja Solbackantien varteen.

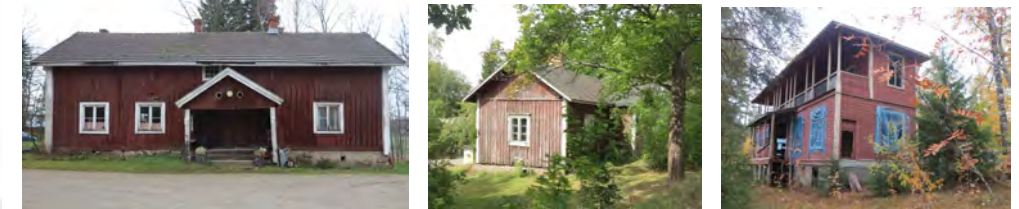

Ote senaatinkartastosta; Siuntio VII26 vuodelta 1872 (Kansalliskirjasto). Kartalla näkyvät vierekkäin sijaitsevat Sepän ja Monnin tilat. Näistä länteen nykyisen Kesäkodintien varressa näkyy edelleen säilynyt Tikipakan torppa. Lehmijärventien varressa ja Lemmonsuolammen, joka nykyään on viljelyaukea, ympärillä on useita taloja.

SÄILYNYT VANHEMPI RAKENNUSKANTA 1800-1938

Kartalle on merkitty alueella säilyneet ennen vuotta 1939 valmistuneet asuin- ja majoitusrakennukset, loma-asunnot, laitosrakennukset ja koulut. Lähde kiinteistörekisteri, yksittäisiä rakennusvuosien tietoja on tarkistettu 2018 inventoinnin pohjalta.

Ennen vuotta 1900 valmistuneet rakennukset 14 kpl

- Maatilojen päärakennukset, syytinkirakennukset, työväenasunnot
- Torpat
- Vaanilan sanatorion rakennukset

1900-1919 valmistuneet rakennukset 19 kpl

- Maatilojen päärakennukset, syytinkirakennukset, työväenasunnot
- Torpat ja palstatilat
- Huvilat
- Vaanilan sanatorion rakennukset
-

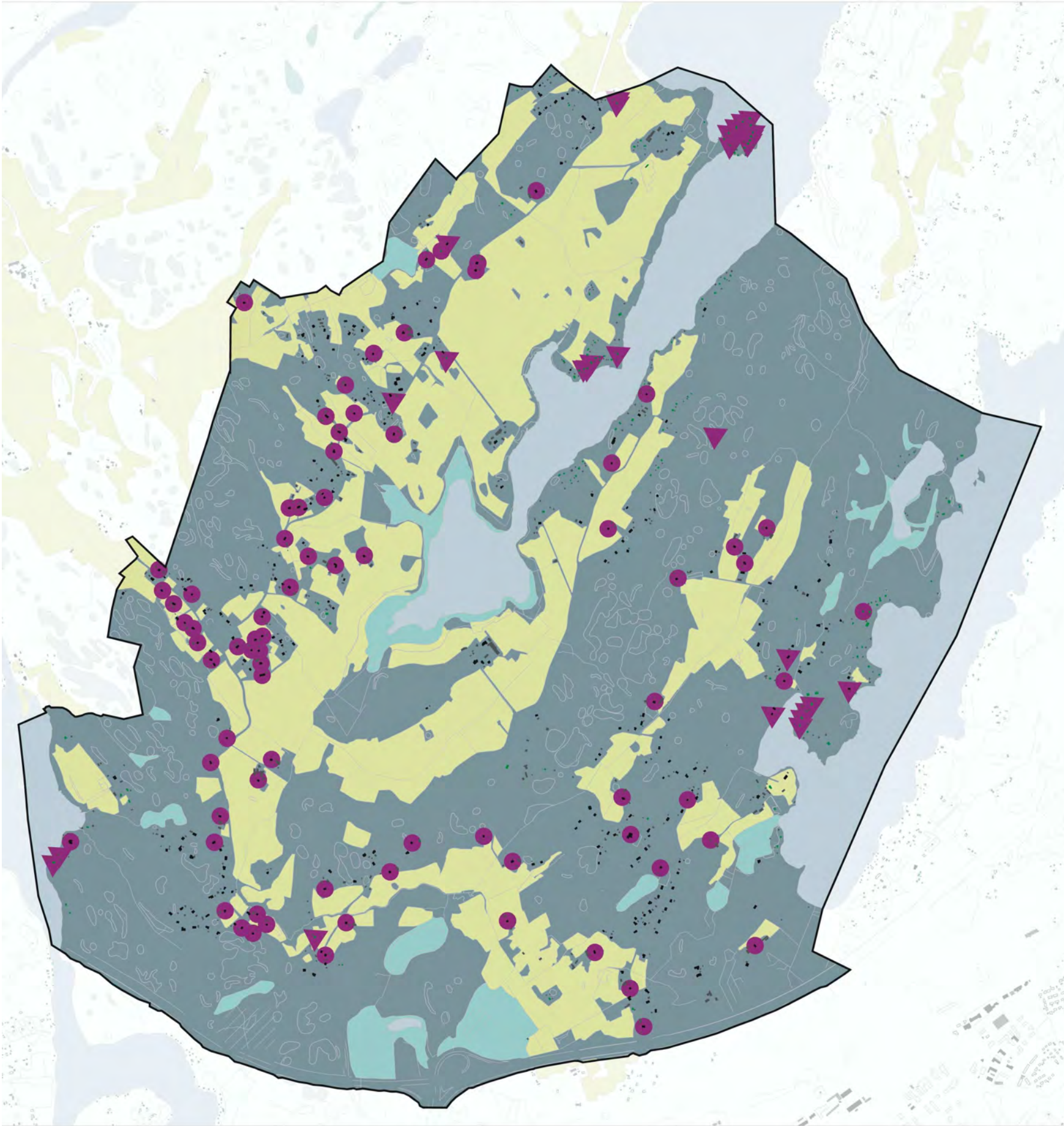

1920-1929 valmistuneet asuinrakennukset ja koulut 8 kpl

- Maatilojen uudet päärakennukset
- Palstatilojen asuinrakennukset
- Pullin koulu

1930-38 valmistuneet asuinrakennukset 5 kpl

- Asuinrakennukset

SÄILYNYT VANHEMPI RAKENNUSKANTA 1939-1959

Jälleenrakennuskaudella alueelle lohkottiin maanhankintalain perusteella suuri määrä asutustiloja. Viljelyaukeiden reunoilta lohkotut tilat olivat joko suurempia n 20 ha kokoisia *viljelytiloja joihin sisältyi sekä pelto- että metsäaluetta, tai* pienempiä n. 2 ha kokoisia *asuntotiloja*. Useat muuttajista tulivat Viipurin maalaiskunnasta, mm. Porlammen, Vakkilan ja Yläsommen kylistä vuonna 1946 tai hieman myöhemmin. Varsinainen lohkominen suoritettiin myöhemmin 1950-luvun alussa. Alueen nykyinen maisema ja kulttuuriperintö on vahvasti juuri tämän aikakauden leimaa-

ma. Asuinrakennukset ovat tyyppitalovaikutteisia, 1½-kerroksisia ja pohjamuodoltaan lähes neliönmuotoisia pientaloja, joihin usein liittyy myöhempi 1-kerroksinen laajennus. Pihapiiriin liittyy tyyppillisesti osittain sementtitiilinen navetta tai talousrakennus, sauna, sekä omenapuita ja kasvimaa. Aikakaudelta on säilynyt myös yksittäisiä yksilöllisesti suunniteltuja asuinrakennuksia sekä ainoanan julkisena rakennuksena Lehmijärven vuonna 1952 valmistunut koulu.

● 1946-1959 valmistunut asuinrakennus tai koulu 77 kpl

▼ 1946-1959 valmistunut lomarakennus 29 kpl

ARVOT JA SUOJELUSUOSITUKSET

Inventoinnin kohdekorteilla kuvatut kohteet edustavat sellaisia kulttuuriympäristön arvoja, joiden säilyminen niiden arvon ja ominaislaadun vaatimalla tavalla olisi turvattava. Kohteiden yhteydessä arvio-otsikon alla on lyhyt luonnehdinta ja perustelu kohteen arvolle. Kohteiden arvotus on tehty osana tätä selvitystyötä.

Suojeluperusteet

Kohteiden yhteyteen on kirjattu lyhyenä yhteenvetona kohteen erityiset suoje- lu- ja luettelointiperusteet. Tässä kohdassa on pyritty kuvaamaan niitä kohteen ominaispiirteitä, esim. harvinaisuus, tyyppisyys, arkkitehtoninen korkea laatu, erityinen kulttuurihistoriallinen arvo, asema maisemassa tms. johon suojelu perustuu. Suojeluperusteita tukee kolmijakoinen arvotus. Kohteen arvo ei määräydy yksin arvokriteerien lukumäärän mukaan, koska yksikin kriteeri voi olla hyvin vahva.

Kohteiden arvotuksessa on käytetty seuraavia arvoperusteita:

Kulttuurihistoriallinen arvo

Kulttuurihistoriallinen arvo on laaja käsite, jolla halutaan ilmaista että kohteen säilyttäminen aineellisen ja henkisen kulttuuriperinnön ilmentymänä on yhteisön kannalta toivottavaa. Lehmijärven ja Pullin tapauksessa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti vuosisatoja jatkuneen maanviljely- ja kartanokulttuurin merkitykseen, 1800-1900-luvun vaihteen kylpyläkulttuuriin sekä lukuisten jälle-
leenrakennuskauden asutustilojen syntyyn.

Rakennushistoriallinen arvo

Rakennushistoriallinen arvo voi liittyä rakennuksen arkkitehtoniseen eheyteen tai ominaislaatuun, erityiseen rakennustekniseen ratkaisuun tai tiettyä, esi-
merkiksi paikkakunnan rakennusperinnettä ilmentävään toteutukseen, raken-
nuksen tyyppisyyteen tai harvinaislaatuun. Rakennuksen erityinen käyttotar-
koitus voi myös olla rakennushistoriallisen arvon peruste.

Maisemallinen (kyläkuvallinen) arvo

Rakennetussa ympäristössä merkittävä ja kulttuurimaisemaan vaikuttava tai ympäristökuvaa rikastuttava rakennus/rakennusryhmä, jonka säilyttäminen on maisemanäkymien tai kyläkuvan kannalta toivottavaa.

Kohteet on arvotettu kolmeen arvoluokkaan, jossa määritellään suojelusuosi-
tukset asemakaavoitusta varten. Arvoluokkiin sisältyy sekä aikaisemmissa in-
ventoinnissa tarkasteltuja kohteita että uusia kohteita, joiden arvot ovat nous-
seet esiin ajankohtaisen inventoinnin yhteydessä.

LUOKKA 1

Arvoluokkaan 1 on luokiteltu sellaiset rakennus- ja aluekohteet, jotka tulee säilyttää koska niillä on

erityinen kulttuurihistoriallinen arvo ja todistusvoima, kuten

Maatilojen ja kartanoiden asuin- ja talousrakennukset pihapiireineen, jotka ilmentävät vuosisatoja jatkunutta maanviljelykulttuuria ja joiden ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet.

Ympäristökokonaisuus joka ilmentävät 1800-1900 luvun- vaihteen kylpy-
lä- ja terveyshoidon kulttuuria.

erityinen rakennushistoriallinen arvo ja merkittävyys, kuten

Kohteet, jotka arkkitehtuurinsa ja / tai puutarhataiteellisen toteutuksen-
sa puolesta ovat erityisen huomionarvoisia

erityiset maisemalliset tai kyläkuvalliset arvot, kuten

Alkuperäiseltä ilmeeltään hyvin säilyneet maatilojen ja kartanoiden asuin- ja talousrakennusryhmät pihapiireineen, joiden ympäristö on maatalouden leimaamaa kulttuurimaisemaa.

Rakennus on osa kylän aluekokonaisuutta, jonka ominaispiirteiden säi-
lyttäminen on maisemanäkymien kannalta toivottavaa.

Alkuperäiseltä ilmeeltään hyvin säilyneet rakennukset tai rakennusryh-
mät, joiden säilyttäminen on maisemanäkymien kannalta toivottavaa.

LUOKKA 2

Arvoluokkaan 2 on luokiteltu sellaiset rakennus- ja aluekohteet, joiden säilyttä-
minen on perusteltua koska kohteilla on

kulttuurihistoriallinen arvo, esimerkiksi

Alueen maatilakulttuurin historiaa ilmentävä kohde, jonka säilyttäminen on aluekokonaisuuden kannalta toivottavaa.

Rakennukset, jotka ilmentävät 1800-1900 luvun- vaihteen kylpylä- ja terveyshoidon kulttuuria.

Tunnusomaiset 1900-luvun koulurakennukset.

rakennushistoriallinen arvo, esimerkiksi

Rakennus on rakennusajalleen tunnusomainen tai tyyppilinen; alkuperäi-
set ominaispiirteet ovat hyvin tunnistettavissa myöhemmistä muutok-
sista huolimatta.

maisemalliset tai kyläkuvalliset arvot, esimerkiksi

Maatilojen asuin- ja talousrakennusryhmät pihapiireineen, joiden ympä-
ristö on maatalouden leimaamaa kulttuurimaisemaa.

Rakennus on osa kaupunkikuvallista aluekokonaisuutta, jonka ominais-
piirteiden säilyttäminen on maisemanäkymien kannalta toivottavaa.

Rakennukset tai rakennusryhmät, joiden säilyttäminen on maise-
manäkymien kannalta toivottavaa.

LUOKKA 3

Arvoluokkaan 3 on luokiteltu sellaiset kohteet, jotka inventoinnin perus-
teella ovat huomionarvoisia tarkastelualueen kulttuurihistorian, raken-
nushistorian tai maisemakuvan kannalta, mutta joiden suojelulle yk-
sittäisinä rakennuksina ei ole erityisiä perusteita tai jotka ovat niin huo-
nokuntoisia, että niiden säilymisedellytykset ovat epätodennäköisiä. Tähän ryhmään kuuluvat mm. alueen tunnusomaiseen maisemakoko-
naisuuteen liittyvät jälleenrakennuskauden asutustilat.

MUUT KOHTEET

Inventoinnin yhteydessä on todettu, että alueen muut rakennukset ja rakennusryhmät eivät nykyisellään edusta sellaisia kulttuurihistoriallisia, rakennushistoriallisia tai maisemakuvallisia arvoja, että niiden säilyttä-
minen olisi tarpeen turvata esimerkiksi kaavallisin keinoin.

ALUEKOHTEET:

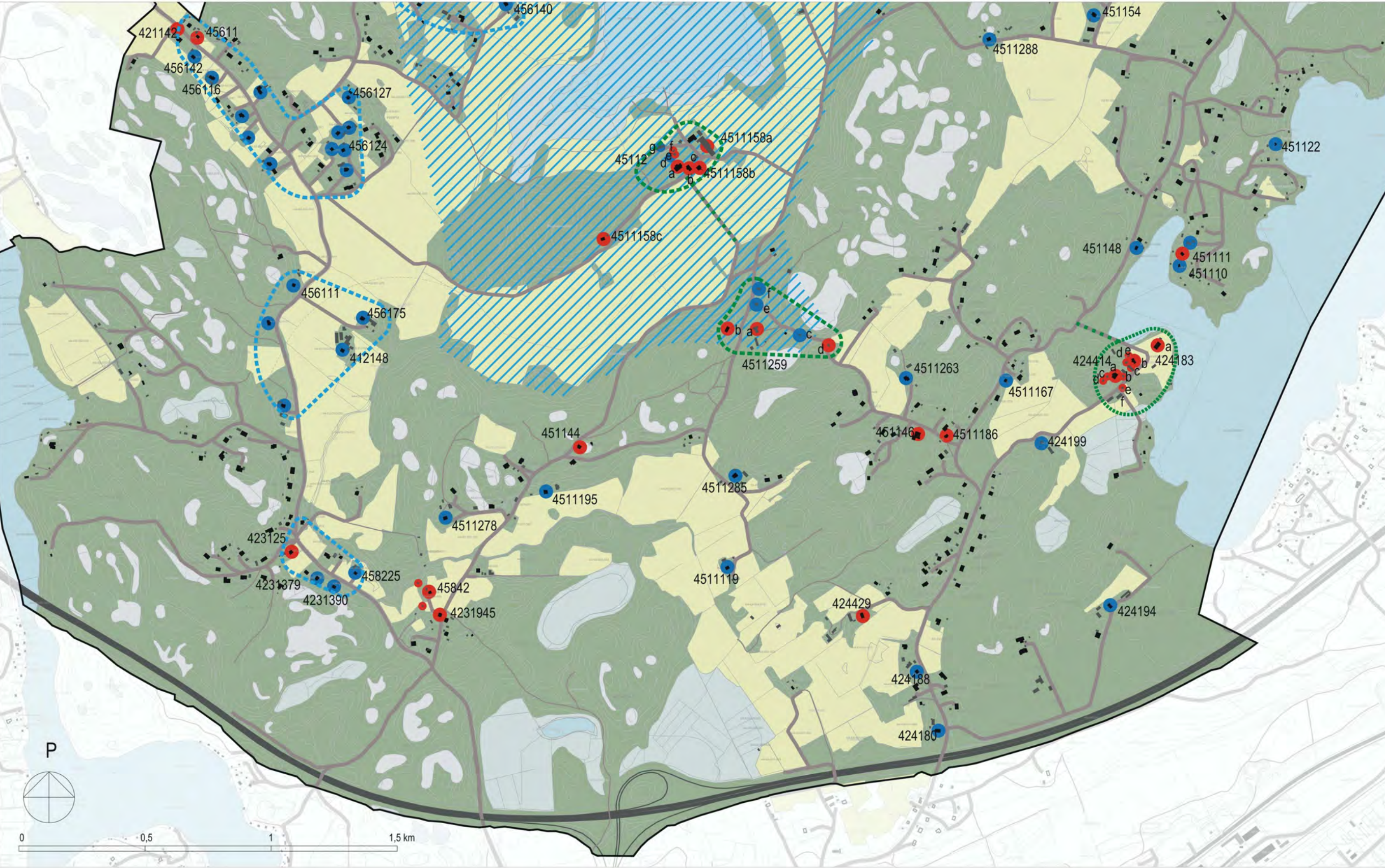
ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Merkinnällä osoitetaan ympäristökokonaisuuksia, joihin voi sisältyä useita kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia pihapiireineen ja lähiympäristöineen. Lehmijärven ja Pullin alueen merkittäviä kulttuu-
riympäristöjä ovat vuosisatoja jatkunutta maatala- ja kartanokulttuuria ilmentävät tilakeskusten rakennusryhmät pihapiireineen ja puutarhoi-
neen, sekä 1800-1900 luvun- vaihteen kylpylä- ja terveyshoidon kulttuu-
ria ilmentävät aluekokonaisuudet.

tunnusmerkkeinä on yleensä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen ilme-
neminen maisemassa, historiallinen jatkuvuus, visuaalinen eheys ja luonteenomainen mittakaava.

JÄLLEENRAKENNUSKAUDEN ASUTUSTILOJEN KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Merkinnällä osoitetaan ympäristökokonaisuuksia, joihin sisältyy useita alueen maisemassa tunnusomaiseksi muodostuneita, kulttuurihistorialli-
sesti arvokkaita, jälleenrakennuskauden asutustiloja rakennuksineen, pihapiireineen ja lähiympäristöineen.

Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö
(Uudenmaan liiton selvitys, Missä maat on mainiimmat 2012)

INVENTOINTI 2018

- Kulttuuriympäristön kohde, suojeluluokka 1 ja 2
- Kulttuuriympäristön kohde, luokka 3 / maisemallinen tai kulttuurihistoriallinen arvo

- Arvokas kulttuuriympäristö
- Maisemallisesti merkittävä puukujanne
- Jälleenrakennuskauden asutustilojen muodostama kulttuuriympäristö

